

Cussegl da vischnaunca 2021/2024

Protocol no. 28

Seduta dils 23-01-2024

PROTOCOL

**dalla seduta dil cussegl da vischnaunca,
mardis, ils 23 da schaner 2024, allas 19³⁰ – 20⁴⁰
Liug: Center Fontauna, stanza da sedutas Cumiera**

President: Ignaz Venzin

Actuara: Ursina Murer-Fatzer

Presents:

a) Cussegl	Theres Burri Gadola Silvia Bucheli-Caduff Roland Cajacob Adrian Deflorin Adrian Flepp Mario Flepp	Otmar Flepp Larissa Fry Schuster Remo Huonder Helga Probst-Linder Armin Manetsch
------------	--	--

<i>Perstgisas</i>	<i>Armin Berther Giusep Lozza</i>	<i>Edgar Durschei</i>
-------------------	---------------------------------------	-----------------------

b) Suprastonza comunala	René Epp Clemens Berther Wendelin Jacomet	Jris Lombris Paul Flurin Schmidt
----------------------------	---	-------------------------------------

c) Direcziun comunala	Andri Hendry, canzlist Ervin Maissen, menader infrastruttura	
--------------------------	---	--

d) Uffeci baghegiar	Marco Tomaschett, menader digl uffeci	
---------------------	---------------------------------------	--

e) Cumissiun da gestiun	Flavio Murer, president	
----------------------------	-------------------------	--

f) Hosp	in	
---------	----	--

Plaid d'avertura dil president

La televisiun svizra ha rapportau ils 27 da december digl onn vargau en l'emissiun "10 avon las 10" davart in problem che regia en l'Engheltiara, numnadamein che adina dapli personas daventan solitarias, ein persulas e piardan ils contacts cun confamiliars e concarstgauns. Las cumpetenzas socialas piteschan e tut ils problems che seresultan ordlunder ein pli e pli veseivels. Igl onn 2018 ha la regenza englesa realisau quei fatg e ponderau co saver migliurar la situaziun. Sin fundament da retschercas eran da quei temps entuorn treis milliuns personas solitarias ni periclitadas. Theresa May ha incaricau il minister Stuart Andrew da fundar in departament per quei intent. Andrew Stuart ei cheutras daventaus igl empren "Loneliness minister". Organisaziuns caritativas han retschiert l'incarica da contactar personas solitarias e d'organisar sentupadas ed arranschaments. Per quella lavur ein quellas organisaziuns vegnidas indemnisadas. En in empren pass ein dus milliuns £ stai a disposiziun. Igl ei spert stau clar che quei tonscha negliu ed ins ha augmentau la summa per ulteriurs quater milliuns £.

Da differentas varts audan ins adina puspei che las sedutas dil cussegl ein memia liungas, cuozan memia ditg ed ein inefficientas. Quei fatg havein nus discussiunau cuortamein a caschun dalla seduta dils 7 da december 2023.

Co san ins migliurar quei fatg? Soluziuns pusseivlas ein:

- organisar suenter mintga seduta in aperitiv;
- star sin peis duront las sedutas;
- tschentar giu il scaldament;
- limitar il temps da tschintschar sin in minimum.

Quels puncts corrispundan buc a nossas isonzas, tradiziuns e valetas ed ein cheutras strusch practicabels. Plinavon rendel attent ch'ils commembers dalla suprastonza ein adina prompts da rispunder damondas en connex cun las fatschentas actualas.

Tgei ha la solitariatad englesa da far cun las sedutas dil cussegl da vischnaunca? Nuot e tuttina vesel jeu entginas parallelas. Sche las sedutas san vegnir terminadas ad uras, eisi plitost aunc pusseivel dad ir a prender in sitg e cheutras tgirar ils contacts persunals, menar buns ed interessants discuors. Negin vul che nos representants el Cussegl grond ein in di ella situaziun da Stuart Andrew e ston sedar giu cul tema "Departament da solitariatad". Els dueigien impunder temps, energia e daners en fatschentas pli impurtontas.

Miu fervent giavisch ei che tuts che han il plaid duront las sedutas serestrenschen sigl essenzial e tenor tematica dalla fatschenta. Jeu engraziel per la capientscha e pil risguardar quei giavisch.

Mortoris

Dapi la davosa seduta dil cussegl da vischnaunca ha ei dau quater mortoris:

- Paulin Sac-Manetsch, naschius ils 28 da fevrer 1948, morts ils 8 da december 2023
- Maria Arpagaus-Lutz, naschida ils 22 da mars 1926, morta ils 29 da december 2023
- Ugo Deflorin-Gilli, naschius ils 29 da fenadur 1941, morts ils 7 da schaner 2024
- Tresa Flepp-Venzin, naschida ils 16 da settember 1932, morta ils 19 da schaner 2024

Naschientschas

Dapi nossa davosa seduta dil cussegl da vischnaunca ha ei dau duas naschientschas:

- Ashlyn Rose Huonder, naschida ils 11 da december 2023, feglia da Silvana ed Andreas Huonder
- Melina Fry, naschida ils 15 da schaner 2024, feglia dad Andrea e Fabian Fry

Tractandas:

1. Protocol 27-2021/2024
2. Elecziun d'inA dumbravuschs pigl onn 2024
3. Via Raveras: Aboliziun dalla procedura da contribuziun (messadi 46-2021/2024)
4. Revisiun parziala dalla planisaziun locala: Explotaziun da crappa Ragisch/Mumpé Medel (messadi 47-2021/2024)
5. Concept da molocs 2024: Credit (messadi 48-2021/2024)
6. Ura da damondas (conform ad art. 44 dil regulativ da fatschentas)

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér
Il president: L'actuara:

Ignaz Venzin

Ursina Murer-Fatzer

Cussegl da vischnaunca 2021/2024

Protocol no. 28

Seduta dils 23-01-2024

1. Protocol 27-2021/2024

Decisiun:

Il protocol nr. 27 dalla seduta dils 9 da december 2023 vegn approbaus unanimamein.

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér
Il president: L'actuara:

Ignaz Venzin

Ursina Murer-Fatzer

Cussegl da vischnaunca 2021/2024

Protocol no. 28

Seduta dils 23-01-2024

2. Elecziun d'inA dumbravuschs pigl onn 2024

Decisiun:

Sco niev dumbravusch elegia il cussegl unanimamein cusseglier Remo Huonder. El remplazza il vicepresidente Adrian Flepp.

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér
Il president:

L'actuara:

Ignaz Venzin

Ursina Murer-Fatzer

Cussegl da vischnaunca 2021/2024

Protocol no. 28

Seduta dils 23-01-2024

3. Via Raveras: Aboliziun dalla procedura da contribuziun

(messadi 46-2021/2024)

Damai che cusseglier Roland Cajacob ei cumpigliaus ella fatschenta pren el per quella tractanda stgisa.

Presentaziun

Suprastonza:

Gerau Wendelin Jacomet:

Per motivs ch'ei savessi dar aults cuosts haveva nies cussegliader giuridic gia dall'entschatta enneu cussegliu la vischnaunca da buc instradar la procedura da contribuziun e sustegn finanziel vid la cuvrida fina dalla Via Raveras. Ils 22 da zercladur 2022 decida il cussegl da vischnaunca encunter la proposta dalla suprastonza communal. La decisiun dil cussegl da vischnaunca vegn acceptada e la suprastonza ei s'occupada danovamein cun la procedura da contribuziun. L'interessenza publica da quella via ei definida a 70% e l'interessenza privata a 30%. La vischnaunca ha da separticipar vid l'interessenza privata dils cuosts da sia cumpart. Suenter las preparativas dalla disposiziun entras il menader infrastruttura vegn la procedura da contribuziun suttamessa al cussegliader giuridic per controlla e correctura. La damonda davart la procedura da contribuziun vegn discussiunada pliras gadas cul cussegliader giuridic. Pertuccont la Via Raveras, recamonda il cussegliader da desister d'ina procedura da contribuziun. Nus sespruein da setener vid ils dretgs da tractar tuts tuttina. Tier quei cass stat quei dretg en neginas relaziuns culs cuosts giuridics, la lavur administrativa, las singulas protestas ch'ei vegnidas inoltradas, las qualas savessen vegnir tratgas vinavon alla dertgira administrativa.

Ils arguments che plaidan encunter ina procedura da contribuziun ein ils suandonts:

- Tier la Via Raveras ei la summa minimala da contribuziun igl argument principal da desister dalla procedura. Mintga via ei da tractar sco cass singul. Sco vus haveis saviu leger el messadi setracta ei per gronda part d'imports singuls da frs. 3.45 entochen frs. 50.--. Cun frs. 3.45 ein ils cuosts ch'ei gia vegni caschunai entras il proprietari da schischom resp. el rom dalla procedura gia consumai.
- La gronda part dils cuosts sto la vischnaunca surprender. 70% dall'interessenza publica ed el cass dalla procedura da contribuziun Via Raveras, la mesadad dils 30% dall'interessenza privata. La quota per la vischnaunca munta biebein 85%. Per mintga franc dils cuosts totals surpren la vischnaunca 85 raps. Ils 15 raps che restan vegnan reparti sin ils ulteriurs 78 proprietari. Quella procedura fa pli sempel al privat da trer vinavon il cass.
- La Via Raveras survescha buca mo sco access pils habitonts dils quartiers, mobein era dil maun public. Quella via survescha sco via da rimnada.
- In e scadin sa fa diever dalla Via Raveras, seigi quei per la dismessa da rumians, curdem da curtin, cadavers ed aschia vinavon.

Il dretg communal ei vegnius adattaus al dretg cantunal.

(Constituziun federala) Tenor art. 43a¹ Grundsätze für die Zuweisung und Erfüllung staatlicher Aufgaben alinea 5.

Zitat: Staatliche Aufgaben müssen bedarfsgerecht und wirtschaftlich erfüllt werden.

(Constituziun cantunala) Tenor art. 93 Grundsätze alinea 1.

Citat: *Die öffentlichen Mittel sind sparsam, wirtschaftlich und wirksam einzusetzen.*

Tenor art. 23 dall'ordinaziun davart la planisaziun dil territori pil cantun Grischun alinea 3.
Citat: *Suenter la finiziun dalla procedura d'exposiziun relai la suprastanza communal il conclus d'introducziun e communichescha quel allas persunas participadas sco er ad eventuals protestaders. Encunter la procedura da contribuziun sco tala, encunter il perimeter da contribuziun ed encunter la part dall'interessenza publica e privata sa buca pli vegnir fatg protesta en l'ulteriura procedura.*

Sin fundament da tut ils puncts menziunai cunvegn ei buca da trer vinavon la procedura.

Vias da rimnada da nossa vischnaunca ein:

Las vias da Mumpé Tujetsch (*buc aunc definidas el plan d'avertura*), Cons, Raveras, Run, Faltscharidas e da niev la via Cavardiras che la vischnaunca ha proximamein da sorprendere dil cantun.

In'ulteriura gada recamonda nies giurist alla vischnaunca da buc instradar la procedura da contribuziun. Per quels motivs fa la suprastanza communal la proposta al cussegl da vischnaunca da revegnir al conclus dils 22 da zercladur 2022 e da desister d'ina procedura da contribuziun.

Ei suonda la debatta d'entrada.

Cussegl:

Igl ei buca prudent da desister gia ussa sin ina procedura da contribuziun.

Gerard Wendelin Jacomet:

La sanaziun sco tala dalla Via Raveras han tut ils involvai pagau tenor procedura da contribuziun (*perimeter*). Quella procedura vegness instradada pil proxim pass en connex cun la cuvrida fina.

Ei suonda la deliberaziun en detagl.

Cussegl:

L'interessenza publica ei gia definida correctamein culs 70%. Ei ina basa legala pigl agir suranumnu avon maun?

Per tgei motivs ein ils cuosts dalla cuvrida fina buca vegni tschentai resp. calculai dall'entschatta enneu? Ei füss da beneventar ina strategia unitara en quella tematica.

Gerard Wendelin Jacomet:

La suprastanza communal sa decider davart la procedura e propona sia varianta al cussegl. Ei vegn agiu tenor lescha cantunala.

Menader infrastruttura Ervin Maissen:

Ina basa legala ch'ins sa desister sin ina tala procedura ei buca von maun resp. il dretg cantunal regla il fatg. En connex cun la planisaziun dil territori ha il Cussegl grond decidiu che tuttas damondas da contribuziun e che vegnan regladas tenor dretg communal ein d'abolir. Sco gia menziunau ha il cusseglader giuridic proponiu ord vesta finanziaria da desister da quella procedura da contribuziun. Medemamein vala quella ponderaziun era pigl avegnir e tier autras vias. Co las proceduras vegnan instradas decida sulettamein la suprastanza communal.

Decisiun:

Sin fundament dallas ponderaziuns menziunadas refusa il cussegl da vischnaunca cun quater encunter sis na e duas abstenziuns;

da revegnir al conclus dils 22 da zercladur 2022 e da desister el cass dalla realisaziun dalla cuvrida fina dalla Via Raveras d'ina procedura da contribuziun.

Cussegl da vischnaunca Dissentis/Mustér
Il president: L'actuara:

Ignaz Venzin

Ursina Murer-Fatzer

Cussegl da vischnaunca 2021/2024

Protocol no. 28

Seduta dils 23-01-2024

4. Revisiun parziala dalla planisaziun locala: Explotaziun da crappa a Ragisch/Mumpé Medel (messadi 47-2021/2024)

Presentaziun

Suprastonza:

President communal René Epp:

2018 han las autoritads cantunales lubiu la prolungaziun d'explotaziun da crappa entochen ils 31 da december 2023 cun la resalva che quella fatschenta vegni definida el plan da zonas. Il mars 2023 han ins inoltrau la revisiun parziala dil plan da zonas agl uffeci cantunal, il qual ha rispundiu il zercladur cun in rapport davart la preexaminaziun. Igl october han ins instradau l'exposiziun da cooperaziun e silsunter inoltrau la damonda da baghegiar. La fatschenta davart il plan da zonas va, tenor decisiun dil cussegl, ils 3 da mars 2024 en votaziun communal. Igl ei impurtont da schaffir ussa las cundiziuns generalas per la planisaziun da zonas e l'explotaziun da crappa.

Ei suonda la debatta d'entrada.

Cussegl

Las explicaziuns el messadi en connex cun la zona d'explotaziun ed ils giavischs dad in'interpresa ein buca diltut capeivlas.

President communal René Epp:

Tier l'inoltraziun dalla damonda da baghegiar ei l'engrondaziun dalla zona davart l'interpresa buca pli vegnida tematisada. Cheutras han ins instradau l'actuala procedura parziala dalla planisaziun locala.

Ei suonda la deliberaziun en detagl.

Cussegl:

Per part vegnan las vias da meglieraziun duvradas denter auter era dall'interpresa ch'explotescha crappa. Ins ha saviu constatar ch'ei vegn fatg gronds donns vid talas. En general eisi da render attent ils pertuccai da duvrrar las vias da meglieraziun cun precauziun (*peisas etc*). Ina tala menziun davart quei fatg san ins risguardar ella procedura en connex cun damondas resp. lubientschas da baghegiar.

Decisiun:

Il cussegl da vischnaunca approbescha unanimamein;

- 1. la revisiun parziala dalla planisaziun locala - plan da zonas e plan general da formaziun "Explotaziun da crappa Ragisch" cun suttametter il project alla procedura da recuors e silsunter alla procedura d'approbaziun alla Regenza grischuna;***
- 2. da suttametter quei conclus el senn digl art. 11, al. 1 dalla lescha da baghegiar alla cuminonza da votantas e votants.***

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér

Il president:

L'actuara:

Ignaz Venzin

Ursina Murer-Fatzer

Cussegl da vischnaunca 2021/2024

Protocol no. 28

Seduta dils 23-01-2024

5. Concept da molocs 2024: Credit (messadi 48-2021/2024)

Presentaziun

Suprastonza:

Gerau Paul Flurin Schmidt:

Ei vegn presentau ina survesta detagliada davart las cefras e consequenzas finanzialas en connex cun la rimnada da rumien sco era il concept da molocs.

Ils davos meins han ils quens davart la nova taxa fundamentala da rumien dau da discutir. Las calculaziuns sebasan tenor directivas dalla Regiun Surselva q.v.d tenor niev schazetg indexau (*Neuwert*). Dau da discutir ha medemamein la fixaziun dils cuosts denter uclauns cun factur 1.0 e vitg cun factur 1.5. En quei connex ein 14 protestas vegnidas inoltradas tier la vischnaunca. La suprastonza communal ha priu la decisiun da midar il sistem da rimnada ed ha cheutras lantschau ina fasa da pilot. Igl ei vegniu rapportau treis jamnas davart la situaziun dalla dismessa da rumien el vitg da Mustér (*mussau entginas fotografias*). L'analisa muossa che la rimnada dil rumien inagada ad jamna sa funcziunar (*senza risguardar sesiun aulta*). Sin fundament dallas retschercas ha la suprastonza communicau alla Regiun Surselva da rimnar il rumien a Mustér mo pli inagada ad jamna (*gliendisdis*).

La suprastonza communal ha concediu in credit posteriur da frs. 90'000.-- per tschentiar molocs els loghens problematic (*Hotspot*).

Negina debatta d'entrada. Ei suonda la deliberaziun en detagl.

Cussegl:

In grond engraziament per la presentaziun detagliada e la survesta finanziaria. Per la gronda lavur prestada ed a tuttas persunas involvidas, specialmein al menader digl uffeci da baghegiar, Marco Tomaschett, bien engraziament.

Decisiun:

Il cussegl da vischnaunca approbescha unanimamein;

- 1. la survesta dils loghens da rimnada sco menziunau el messadi;***
- 2. da conceder in credit da frs. 275'000.-- per la realisaziun dil concept da molocs enteifer igl emprum quartal 2024;***
- 3. da suttametter il conclus pertuccont il credit da frs. 275'000.-- el senn dallas prescripziuns digl art. 21 lit. c dalla costituziun communal al referendum facultativ.***

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér
Il president: L'actuara:

Ignaz Venzin

Ursina Murer-Fatzer

Cussegl da vischnaunca 2021/2024

Protocol no. 28

Seduta dils 23-01-2024

6. Ura da damondas (conform ad art. 44 dil regulativ da fatschentas)

Communicaziuns

Il president dil cussegl Ignaz Venzin:

Dumengia, ils 28 da schaner 2024 ha la 16avla cuorsa da scarsola e sliusa da corns liug a Mumpé Medel. Quei suenter ina pausa sfurzada da quater onns. L'Uniun da scursalar e spassegiar Mumpé Medel selegra sin in grond diember da participonts e visitaders quei di vi Mumpé Medel. Annunzias per la cuorsa pren il president dalla cumissiun da gestiun Flavio Murer bugen encunter.

Il biro da cussegl ha decidiu per ina seduta da cussegl supplementara. Quella ha liug gl'empren da mars 2024.

La proxima seduta dil cussegl da vischnaunca ha liug venderdis, ils 16 da fevrer 2024.

Cussegl da vischnaunca Disentis/Mustér
Il president: L'actuara:

Ignaz Venzin

Ursina Murer-Fatzer

Disentis/Mustér, ils 27 da schaner 2023